

แนวโน้มทิศทางการย้ายถิ่นของแรงงานข้ามชาติและการจัดการเพื่อรองรับการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน: กรณีศึกษาแรงงานไทใหญ่ ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ธงชัย ภูวนาถวิจิตร¹

อัจฉรา สโรบล²

ปรีชา วงศ์ทิพย์³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์และสภาพอนาคตของแรงงานชาวไทใหญ่ที่เข้ามาทำงานในจังหวัดเชียงใหม่ ผลกระทบของแรงงานไทใหญ่ที่มีตนเอง ครอบครัว และชุมชน รวมทั้งที่มีต่อเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ความมั่นคงของจังหวัดเชียงใหม่และแนวทางการบริหารจัดการแรงงานย้ายถิ่นกลุ่มไทใหญ่อย่างมีส่วนร่วมจากกลุ่มแรงงานชาวไทใหญ่เพื่อรองรับการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากมิติภายในสู่ภายนอก เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม สัมภาษณ์เชิงลึก สังเกตการณ์จากผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการที่ใช้แรงงานไทใหญ่ ผู้ประกอบการในชุมชนและแรงงานไทใหญ่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งสิ้น จำนวน 66 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาและจัดเรียงลำดับความสำคัญ จากการศึกษาพบว่า สถานการณ์ในอดีตของชาวไทใหญ่กลุ่มแรกเข้ามาตั้งถิ่นฐานในอาณาจักรล้านนาเชียงใหม่ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16-19 คือ พ่อค้าวัวต่างชาวไทใหญ่และชาวยุennาน กลุ่มที่สองอพยพเข้ามาหลังรัฐบาลทหารพม่าปฏิเสศปฏิบัติตามสัญญาปางโหลงในช่วงปลายสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 หลังอังกฤษคืนเอกราชให้กับพม่า ส่วนสถานการณ์ปัจจุบันแรงงานชาวไทใหญ่เข้ามาทำงานในจังหวัดเชียงใหม่เพิ่มสูงขึ้น ด้วยการข้ามพรมแดนบริเวณตะเข็บชายแดนของประเทศไทยและรัฐฉานของ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร. ภาควิชามนุษยสัมพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร. ภาควิชามนุษยสัมพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

³ รองศาสตราจารย์, ดร. ภาควิชามนุษยสัมพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สหภาพเมียนมาร์ ลักษณะการเข้ามาส่วนใหญ่ไม่มีการขออนุญาต เข้ามาพักหรือทำงานชั่วคราวในอำเภอเมืองและอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอนก่อนขออนุญาตเข้ามาทำงาน ถูกต้องตามกฎหมาย ปัจจัยผลักดันที่มีผลต่อการตัดสินใจอพยพย้ายถิ่นเข้ามาประเทศไทยคือ การปกครองทหารเมียนมาร์ก่อให้เกิดปัญหาการสู้รบระหว่างทหารของกองทัพเมียนมาร์กับ กองกำลังกู้ชาติไทใหญ่ ส่วนปัจจัยดึงดูดได้แก่ค่าจ้างที่มีค่าตอบแทนสูงและลักษณะทางสังคม และวัฒนธรรมของเชียงใหม่มีความคล้ายคลึงกัน โดยสภาพอนาคตของแรงงานไทใหญ่ต่อ สหภาพเมียนมาร์จะเกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการลงทุนเพิ่มสูงขึ้นแรงงานบางส่วน จะเดินทางกลับภูมิลำเนาเพิ่มสูงขึ้น มีการปรับตัวเปลี่ยนอาชีพจากการใช้แรงงานหนักไปสู่ อาชีพด้านการให้บริการและรับเหมาช่วงเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งการเป็นประชาคมอาเซียนส่งผล ทำให้แรงงานไทใหญ่เดินทางเข้า-ออกประเทศไทยถูกต้องตามกฎหมายได้

ส่วนผลกระทบของแรงงานไทใหญ่ พบว่า ผลกระทบด้านบวก 1) ต่อตนเอง มีรายได้ สะสมส่งให้ครอบครัวในรัฐฉานและพัฒนาทักษะการทำงานสูงขึ้น 2) ต่อครอบครัว มีการ สร้างครอบครัวใหม่ในเมืองเชียงใหม่เพิ่มมากขึ้น 3) ต่อชุมชน ไม่รบกวนชุมชนและส่งผลต่อ การขยายตัวทางเศรษฐกิจในชุมชน 4) ต่อเศรษฐกิจเมืองเชียงใหม่ เกิดการจ้างงาน สร้าง อาชีพและส่งเสริมการขยายตัวทางเศรษฐกิจ 5) ต่อสังคมและวัฒนธรรม กิจกรรมการสืบทอด ประเพณีและวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ส่งผลต่อการท่องเที่ยว และ 6) ต่อความมั่นคง การ ได้รับอนุญาตทำงานถูกต้องตามกฎหมายลดการขาดแคลนแรงงานกลุ่มก่อสร้างและงาน บริการ ส่วนผลกระทบทางด้านลบ 1) ต่อตนเอง มีข้อจำกัดในการเดินทางออกนอกพื้นที่ และ ค่าใช้จ่ายในการต่อใบอนุญาตทำงานตามกฎหมาย 2) ต่อครอบครัว การละทิ้งบ้านเกิดเข้ามา ทำงานในเมืองเชียงใหม่ทำให้มีเวลาให้ครอบครัวและญาติลดลง 3) ต่อชุมชน มีความเสี่ยงต่อ การเกิดปัญหาอาชญากรรมต่างๆ ขึ้นในชุมชน 4) ต่อเศรษฐกิจเมืองเชียงใหม่ แรงงานมีข้อ ต่อรองด้านค่าจ้างมากขึ้นเกิดความเสี่ยงต่อการขาดแคลนแรงงานได้ 5) ต่อสังคมและ วัฒนธรรม การรับวัฒนธรรมเมืองในเชียงใหม่ส่งผลทำให้แรงงานบางกลุ่มทำงานอาชีพที่ขัด ต่อวัฒนธรรมไทใหญ่เพิ่มมากขึ้น และ 6) ต่อความมั่นคง แรงงานบางกลุ่มทำอาชีพที่ผิด กฎหมายเช่นค้ายาเสพติด ก่ออาชญากรรมได้ สำหรับแนวทางการบริหารจัดการแรงงานย้าย ถิ่นอย่างมีส่วนร่วมจากกลุ่มแรงงานชาวไทใหญ่เพื่อรองรับการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียนที่ สำคัญ ได้แก่ 1) การเปิดโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมของแรงงานไทใหญ่ประสานงานกับภาครัฐที่

เกี่ยวข้อง อำนวยความสะดวกต่อการขึ้นทะเบียนแรงงานถูกต้องตามกฎหมาย
2) จัดฝึกอบรมเพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจระหว่างนายจ้างและแรงงานไทใหญ่ให้ปฏิบัติ
ถูกต้องตามกฎหมาย และ 3) การให้คำแนะนำเกี่ยวกับสุขอนามัยจากหน่วยงานของรัฐเพื่อ
ป้องกันการแพร่กระจายของโรคติดต่อในชุมชน

คำสำคัญ: แรงงานข้ามชาติ การจัดการแรงงานย้ายถิ่น ไทใหญ่

Migration Trends in Migrant Workers and Management for an ASEAN Community Preparation: A Case Study of Tai Yai Migrant Workers in Amphoe Muang, Chiang Mai Province

Thongchai Phuwanatwichit⁴

Atchara Sarobol⁵

Preecha Wongtip⁶

Abstract

The objectives of this research were to study: 1) The current situation of Tai Yai workers in Chiang Mai province and its trends. 2) The impacts of Tai Yai workers on themselves, their families and communities and to Chiang Mai in aspects of economic, society and culture, and the security of the province. 3) Participation management direction of Tai Yai workers in order to prepare for being an ASEAN community membership countries. Methodology of this study was based on qualitative research in the aspect of inside dimension to outside one. Data obtained by using focus group discussion, in depth interview and observation. The number of this study samples was 65 persons comprised of community leaders, the entrepreneurs who hired Tai Yai workers, the entrepreneurs in the local communities and Tai Yai workers in the area of Muang Chaing Mai. Content analysis and the list of priorities were utilized in data analysis.

---

⁴ Assistant Professor, (Ph. D.) Department of Human Relations, Chiang Mai University

⁵ Assistant Professor, (Ph. D.) Department of Human Relations, Chiang Mai University

⁶ Associate Professor, (Ph. D.) Department of Human Relations, Chiang Mai University

The study found that the first group of Tai Yai and Yunan people who migrated and settled down in the Chiang Mai Lanna Kingdom during the 16-19 century A.D. were the pack-ox traders. The second group came after the Myanmar government rejected Pang long Agreement during the last period of the Second World War II which was the period that Myanmar was independent from British government. The current situation of immigrant labors is that there is an increasingly number of Tai Yai labors working in Chiang Mai. They came across along the borders of Thailand and Shan State of Myanmar. Most of them were illegal immigrants who temporary stay and work in Muang and Pai districts of Mae Hong Son. Later on they legally applied for working. The pushing factors for worker immigration into Thailand to settle down and work were the military government ruling Myanmar which cause the fighting between military forces and Shan State Army. For motivated factors to draw them to work in Chiang Mai were the high wage and the similarity of society and culture. For the trends and future situation of Tai Yai immigrant workers related to Shan State or Myanmar will be the economic expansion and the investment increase. There will be increasingly number of workers returning to their home land as the same time will adjust themselves from being labor workers to service ones and there will be the increasing in subcontract works. It is also when ASEAN community is happened, it will allow Tai Yai workers to go in and out Thailand legally.

For the positive impacts of Tai Yai workers on themselves 1) It found out that there was an accumulative income earned and sent back to their families in Shan State and their working skills were improved. 2) to the family to establish new families in Chiang Mai 3) the impacts on community does not disturb the community and affects the economic growth in the community. 4) to the economy of Chiang Mai, Employment Build a career and promote economic growth. 5) socio-culture the activities of the directors of the Tai Yai

culture and traditions have contributed to Chiang Mai's tourism. And 6) on security. Workers are allowed to work legally, reduce labor shortages, construction groups and service jobs. The negative impact 1) on themselves. There are restrictions on out-of-area travel and the cost of obtaining a work permit. 2) to the family they had to leave their homeland to become workers in Chiang Mai, they had lesser time to spend with families and relatives. 3) The impacts on community was a risk of criminal in community and an occupation competition within community 4) to the economy of Chiang Mai. Labor has more wage bargaining, risk of labor shortage. 5) Socio - culture the urban culture in Chiang Mai has caused some migrant workers to work in the occupation that is against the Tai culture. And 6) on security. Cultural way of life which made some group of them can get jobs that could be an increasingly significant conflict with their culture.

For the important directions of Tai Yai immigrant worker participation management in order to prepare for being an ASEAN community membership are 1) to provide an opportunity for Tai Yai workers to be able to cooperate with government officer in legally worker registration facilitation 2) to conduct knowledge and understanding programs of training for employers and Thai Yai workers in order to establish legally performing between them and 3) to advise and consult on health and hygiene in residential from government officers to prevent diseases spread.

Keywords: Migrant workers, Migrant workers management, Tai Yai

บทนำ

การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนหลังปี พ.ศ.2558 นับเป็นวาระแห่งชาติของประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยมีความสัมพันธ์ที่แนบแน่นกับประเทศสมาชิกในอาเซียนมาก โดยในช่วงก่อน พ.ศ.2535 นั้นประเทศไทยมีสัดส่วนทางการค้ากับประเทศอาเซียนเป็นร้อยละ 13.70 และ ในช่วง พ.ศ.2535–2556 นั้น สัดส่วนทางการค้าของไทยกับอาเซียนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยเพิ่มเป็นร้อยละ 18.70 เป็นอันดับ 2 รองจากญี่ปุ่น และใน พ.ศ.2555 พบว่า สัดส่วนทางการค้าระหว่างประเทศระหว่างไทยกับอาเซียนนั้นเป็นอันดับ 1 เหนือกว่าญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกาและจีน ซึ่งมูลค่าทางการค้าดังกล่าวเพิ่มสูงขึ้นถึง 4.67 เท่า (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และสถาบันพระปกเกล้า, 2555) อ้างถึงใน ไชยวัฒน์ คำชู และ ณิชชาภัทร อุ่นตรงจิตร, 2555) โดยมีนักลงทุนจากกลุ่มสมาชิกอาเซียนยังเข้ามาลงทุนในประเทศไทย ประมาณ ร้อยละ 20 จากนักลงทุนต่างประเทศทั้งหมด อีกทั้งยังมีนักท่องเที่ยวจากกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวและพักผ่อนยังประเทศไทยปีละไม่ต่ำกว่า 4 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 30 ของนักท่องเที่ยวต่างชาติทั้งหมด (อรรถยุทธ์ ศรีสมุทร, 2556)

โดยการเตรียมความพร้อมประเทศไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียนช่วงเวลาที่ผ่านมามุ่งเน้นด้านการเตรียมการด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ เนื่องจาก มีจุดแข็งด้านที่ตั้งของประเทศไทยที่เป็นศูนย์กลางของอาเซียน การเตรียมการด้านการคมนาคมขนส่งสินค้า และบริการตลอดจนการท่องเที่ยวจึงเป็นนโยบายเร่งด่วนที่รัฐเร่งดำเนินการมีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการตามแผนงานไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งทำหน้าที่เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแผนงานต่างๆ ตามพิมพ์เขียวของอาเซียน (AEC Blueprint) ได้แก่ การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การจัดตั้งกองทุนเพื่อการปรับตัวของภาคการผลิตและบริการที่ได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้า รวมถึงการจัดทำกฎหมายว่าด้วยมาตรการปกป้องการนำเข้าสินค้าเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นมาตรการรองรับให้กับผู้ประกอบการในประเทศ ส่วนภาคเอกชนนั้นมีการเตรียมความพร้อมตามยุทธศาสตร์และแผนการส่งเสริมผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ต่างๆ ได้แก่ ยุทธศาสตร์การสร้างและพัฒนาผู้ประกอบการ หรือยุทธศาสตร์การเพิ่มประสิทธิภาพและผลกระทบในภาคการค้า เช่นการสร้างโอกาสทางธุรกิจและการให้บริการองค์ความรู้ด้านการตลาดภายใน

และต่างประเทศ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการตลาด เป็นต้น (ธิดารัตน์ โชคสุชาติ, 2553)

อย่างไรก็ตามจากนโยบายของประเทศที่มุ่งสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจเพื่อให้เกิดความพร้อมต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนนั้นแต่ทว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ผ่านมากลับมีข้อจำกัดด้านแรงงานที่ปัจจุบันต้องใช้แรงงานย้ายถิ่น เพราะตลอดช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา แรงงานไทยที่สามารถทำงานได้เช่นเดียวกับแรงงานย้ายถิ่นไม่เพิ่มจำนวนขึ้นแต่อย่างใด นั่นหมายถึงแรงงานที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หรือต่ำกว่า มีจำนวนลดลงร้อยละ 0.50 ต่อปี ทั้งนี้เนื่องจากความสำเร็จของนโยบายการควบคุมกำเนิดประชากรของรัฐ ซึ่งส่งผลต่อประชากรเด็กเกิดใหม่มีจำนวนลดลง นอกจากนี้ยังเกี่ยวเนื่องถึงระบบการศึกษาของคนรุ่นใหม่ไม่นิยมกลับมาช่วยครอบครัวประกอบอาชีพดั้งเดิม โดยเฉพาะหลังวิกฤติเศรษฐกิจต้มยำกุ้งในปี พ.ศ.2540 ส่งผลทำให้แรงงานต่างด้าวเริ่มเดินทางเข้ามาทำงานทดแทนมากขึ้น โดยเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2550 เป็นต้นมา และในปี พ.ศ.2554 สถานการณ์แรงงานเริ่มเปลี่ยนแปลงจากที่เคยมีแรงงานมากในตลาดแรงงานกลับเป็นขาดแคลนแรงงานประมาณร้อยละ 9 ในขณะที่ปี พ.ศ.2553 การขาดแคลนแรงงานนี้สูงถึงร้อยละ 70 ของแรงงานที่มีอยู่ทั้งหมด ทำให้ความต้องการแรงงานเพิ่มมากขึ้น ชัยพงษ์ สำเนียง (2556) และ พัชรินทร์ ชันคำ (2553) ได้กล่าวถึงการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องของประเทศไทย ทำให้มีความต้องการแรงงานย้ายถิ่นเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะแรงงานพม่าที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจประเทศไทยเติบโตได้อย่างต่อเนื่อง มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจ โดยเฉพาะธุรกิจรับเหมาก่อสร้างและกิจการประมง เนื่องจากปริมาณของวัยทำงานของประชากรไทยลดลงอย่างมากและเป็นวัยพึ่งพาเพิ่มขึ้น รวมถึงอัตราการเกิดก็ลดลง ทำให้แรงงานในระดับล่างของไทยขาดแคลน จากข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติปี พ.ศ.2555 และกรมการจัดหางาน สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว พ.ศ.2553 แสดงให้เห็นถึงจังหวัดที่มีแรงงานย้ายถิ่นได้รับอนุญาตเข้ามาทำงานมากที่สุด 3 ลำดับ คือลำดับแรก กรุงเทพมหานคร จำนวน 329,097 คน ลำดับที่สองจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 124,849 คน และลำดับที่สามจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 68,371 คน

จังหวัดเชียงใหม่ในปัจจุบันถือได้ว่าเป็นเมืองศูนย์กลางของภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย และเป็นจังหวัดที่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง โดยรายได้

เฉลี่ยต่อประชากรในปี พ.ศ. 2551 สูงถึง 81,105 บาท แม้รายได้ดังกล่าวจะเป็นรองจังหวัดลำพูนที่มีนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือตั้งอยู่ แต่จังหวัดเชียงใหม่ก็เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพด้านการค้า การเงิน การลงทุน การอุตสาหกรรม การศึกษาและการท่องเที่ยว อีกทั้งยังเป็นจุดหมายทางการท่องเที่ยวที่สำคัญทั้งในระดับประเทศและระดับโลก จึงทำให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วส่งผลให้เกิดความต้องการแรงงานเป็นจำนวนมาก เป็นเมืองเป้าหมายของแรงงานย้ายถิ่นที่ต้องการเดินทางเข้ามาทำงาน ประกอบกับจังหวัดเชียงใหม่มีพรมแดนติดต่อกับรัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ ปัจจุบันดังกล่าวทำให้จังหวัดเชียงใหม่เป็นเส้นทางการเดินทางเข้าประเทศของแรงงานย้ายถิ่นเป็นจำนวนมาก จากสถิติปี พ.ศ. 2553 จังหวัดเชียงใหม่มีแรงงานย้ายถิ่นจำนวน 67,663 คน ส่วนใหญ่เป็นชาวพม่าสูงถึง 67,453 คน แรงงานย้ายถิ่นที่พบประกอบอาชีพรับจ้างในกิจการก่อสร้างมากที่สุด 24,625 คน งานเกษตรและปศุสัตว์รองลงมา 22,655 คน (พัชรินทร์ ชันคำ, 2553) โดยแรงงานชาวพม่าที่เดินทางเข้ามาใช้แรงงานมากที่สุดในจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่กลุ่มชาวไทยใหญ่ที่อพยพย้ายถิ่นเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้ามาเป็นแรงงานภาคเกษตรและอุตสาหกรรมก่อสร้างในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งที่ถูกต้องตามกฎหมายและผิดกฎหมาย ผ่านสัมพันธภาพทางเครือญาติและพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ในอดีต อีกทั้งการมีพรมแดนติดต่อกันจึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ชาวไทยใหญ่ตัดสินใจอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ (กนกพรรณ รูปขจร, 2544; กิ่งแก้ว ทิศดิง, พัชรินทร์ ชันคำ และ ธันวาท เบญจวรรณ, 2553; ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ, 2549; ปณิธิ อมาตยกุล และ ยศ สันตสมบัติ, 2543; ออมสิน บุญเลิศ, 2551)

ตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมารัฐมีมุมมองต่อการย้ายถิ่นของแรงงานต่างชาติ โดยเฉพาะชาวไทยใหญ่ที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยเพิ่มสูงขึ้นในแต่ละปีเสมือนหนึ่งว่าเป็นปัญหาที่ต้องการแก้ไข มุมมองของรัฐเช่นนี้สะท้อนให้เห็นจากการออกกฎหมายเพื่อกีดกันผู้อพยพพลัดถิ่นให้ออกไปจากสังคมของแรงงานไทย โดยรัฐยังมองว่าแรงงานไทยใหญ่เป็นกลุ่ม“แรงงานต่างด้าว” ดังนั้นบริษัทที่ชาวไทใหญ่ได้มีการอพยพเข้ามาทำงานในประเทศไทยจึงถูกจับตามองจากรัฐและผู้คนในสังคมด้วยความวิตกกังวลและไม่ไว้วางใจ โดยเฉพาะประชาชนชาวไทยที่ต้องการให้รัฐกำหนดมาตรการที่เหมาะสมต่อการจัดการแรงงานย้ายถิ่นที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมายและไม่เห็นด้วยกับการผ่อนผันแรงงานย้ายถิ่นให้ทำงานในประเทศไทย อีกทั้งบางส่วนยัง

ต้องการให้มีการผลักดันแรงงานเหล่านี้ออกนอกประเทศ (กนกพรรณ รูปขจร, 2544) ทำให้แรงงานชาวไทใหญ่ที่เข้ามาทำงานผิดกฎหมายต้องอยู่อย่างหลบๆ ซ่อนๆ มีคุณภาพชีวิตที่ต่ำ (กิ่งแก้ว ทิศตั้ง, 2553) ด้วยความกดดันที่มีต่อความเป็นชาวไทใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากบุคคลที่เป็นตัวแทนกลไกรัฐเช่นตำรวจ ราชการ ฯลฯ หรือแม้กระทั่งบุคคลทั่วไปที่เหยียดความสัมพันธ์แบบแบ่งพวกพ้อง เช่น การทำบัตรสีต่างๆ การตรวจสอบและสร้างความเหนือกว่าทำให้ชาวไทใหญ่มีชีวิตที่กดดัน จนเกิดกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทใหญ่ในเมืองเชียงใหม่ขึ้นเพื่อยืนยันความมีตัวตน โดยสร้างและตีความประวัติศาสตร์เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในอดีตสู่ปัจจุบัน จึงทำให้ความเป็นไทใหญ่ถูกสร้างและปรับใช้ผ่านสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมแม้กระทั่งกรณีที่มีแรงงานชาวไทใหญ่ก่อคดีข่มขืนนักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และทำร้ายจนเสียชีวิตซึ่งเป็นเรื่องส่วนบุคคลแต่ชาวไทใหญ่ก็นำเงื่อนไขของบ้านเกิดมาแบ่งแยกเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมจากการถูกเหมารวม ที่อาจส่งผลกระทบต่อความเป็นไทใหญ่ของพวกเขาเหล่านั้น (ยศ สันตสมบัติ, 2543; ธันวาท บุญจรรณ, 2553)

อย่างไรก็ตามหากพิจารณาโดยข้อเท็จจริงแล้วแรงงานย้ายถิ่นในปัจจุบันนับได้ว่าเป็นฟันเฟืองสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในภาคส่วนต่างๆ ทั้งสินค้าอุปโภคและบริโภคที่ผลิตจากอุตสาหกรรมขนาดกลางและย่อม (SMEs) สินค้าทางการเกษตร การบริการต่างๆ ที่มีราคาต่ำของประเทศไทยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศกำลังพัฒนาหรือพัฒนาอื่นๆ ล้วนแล้วแต่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการขายแรงงานของแรงงานย้ายถิ่นที่มีค่าแรงต่ำจากกลุ่มหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่อยู่ในรัฐไทย (กิ่งแก้ว ทิศตั้ง, 2553) และเป็นไปได้ยากที่จะดำเนินการปรับปรุงระบบการผลิตหรือมีแรงงานไทยกลับเข้ามาทำงานในลักษณะงานที่ต้องใช้แรงงานย้ายถิ่นเหล่านี้ในปัจจุบัน ดังนั้นคณะผู้วิจัยจากสาขาวิชาบ้านและชุมชน ภาควิชามนุษยสัมพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า องค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการแรงงานย้ายถิ่นในประเทศไทยยังมีอยู่น้อยมาก ส่วนใหญ่เป็นการปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรีและบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องซึ่งแม้จะสามารถผลักดันกลับประเทศต้นทางได้ แต่ก็ยังมีการลักลอบกลับเข้ามาอย่างต่อเนื่อง ในการนี้ยังพบอีกว่างานวิจัยที่เกี่ยวกับสภาพอนาคตการเคลื่อนย้ายแรงงานชาวต่างชาติยังมีอยู่น้อยมากเช่นกัน จึงไม่สามารถวางแผนบริหารจัดการแรงงานย้ายถิ่นได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะกับแรงงานย้ายถิ่นชาวไทใหญ่ที่มีปัจจัยการเข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่ที่มากกว่าการเข้ามาเป็นแรงงานเพียง

อย่างเดียว รวมทั้งผลจากการรอบความร่วมมือประชาคมอาเซียนยังมีส่วนผลักดันให้มีความต้องการแรงงานย้ายถิ่นเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้นการบริหารจัดการแรงงานย้ายถิ่นอย่างเหมาะสมจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการเตรียมความพร้อมของประเทศไทยเพื่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์และสภาพอนาคตของแรงงานชาวไทยใหญ่ที่เข้ามาทำงานในจังหวัดเชียงใหม่
2. ศึกษาผลกระทบของแรงงานไทยใหญ่ต่อตนเอง ครอบครัว ตลอดจนชุมชน รวมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ความมั่นคงของจังหวัดเชียงใหม่
3. ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแรงงานย้ายถิ่นชาวไทยใหญ่อย่างมีส่วนร่วมจากกลุ่มแรงงานชาวไทยใหญ่เพื่อรองรับการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน

ขอบเขตการวิจัย

1. **ขอบเขตด้านเนื้อหา:** เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากมิติภายในสู่ภายนอก โดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) เพื่อศึกษาสถานการณ์ในอดีต ปัจจุบันและสภาพอนาคต ผลกระทบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ความมั่นคงของจังหวัดเชียงใหม่ และแนวทางการบริหารจัดการแรงงานย้ายถิ่นกลุ่มไทยใหญ่อย่างมีส่วนร่วมจากกลุ่มแรงงานชาวไทยใหญ่ โดยองค์ความรู้ที่ได้นำไปสู่แนวทางการบริหารจัดการให้ประเทศไทยมีศักยภาพและความพร้อมจากการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน การออกแบบการวิจัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ ความเชื่อมโยง ความเป็นเหตุเป็นผลของปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย รวมทั้งการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร รายงานการวิจัย หนังสือ บทความ วารสารและระบบออนไลน์ต่างๆ ตลอดจนการสังเกตการณ์ในภาคสนาม

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่

2.1 ประชากร คือกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแรงงานไทใหญ่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ที่เข้าร่วมสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึก รวมทั้งสิ้นจำนวน 66 คน ได้แก่

1) ผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องกับแรงงานไทใหญ่ จำนวน 5 คน

2) ผู้ประกอบการที่ใช้แรงงานไทใหญ่ จำนวน 6 คน

2.1 ผู้ประกอบการรับเหมาก่อสร้าง จำนวน 2 คน

2.2 ผู้ประกอบการร้านอาหาร จำนวน 2 คน

2.3 ผู้ประกอบการค้าวัสดุก่อสร้าง จำนวน 1 คน

2.4 ผู้ประกอบการโรงแรมและบริการ จำนวน 1 คน

3) ผู้ประกอบการร้านค้าในชุมชน จำนวน 2 คน

4) แรงงานชาวไทใหญ่ จำนวน 53 คน

4.1 สัมภาษณ์เชิงลึกแรงงานไทใหญ่ ต้นทางบริเวณชายแดนอำเภอเมือง แม่ฮ่องสอน และอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน บ้านเปียงหลวงและบ้านกองลม อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่และท่าช้างเหล็ก อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย จำนวน 10 คน

4.2 สัมภาษณ์เชิงลึกแรงงานไทใหญ่ที่ทำงานอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 32 คน

4.3 สนทนากลุ่มแรงงานไทใหญ่ จำนวน 9 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่แรงงานไทใหญ่ที่ทำงานอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่จำนวน 32 คน (การวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดในการเก็บรวบรวมข้อมูลเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างแรงงานไทใหญ่จำนวนมากไม่ยินยอมให้สัมภาษณ์เชิงลึก สามารถสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างโดยขอความร่วมมือผู้ประกอบการที่ใช้แรงงานไทใหญ่ขอความอนุเคราะห์จากแรงงานไทใหญ่ที่พักชั่วคราว (แคมป์) และวัดป่าเป้า วัดป่าแดด วัดพระธาตุดอยคำและวัดโป่งน้อย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยทีมวิจัยและผู้ช่วยวิจัยชาวไทใหญ่ที่สื่อสารภาษาไทยได้ดี)

2.3 การสุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงสำหรับผู้ที่มีความยินดีให้เข้ารับการสัมภาษณ์ จำนวน 32 คน

นิยามศัพท์

แรงงานย้ายถิ่น หมายถึง การเคลื่อนย้ายของแรงงานจากพื้นที่ต้นทางไปยังพื้นที่ปลายทาง โดยในงานวิจัยนี้หมายถึง การเคลื่อนย้ายแรงงานชาวไทยใหญ่จากพื้นที่ต้นทางรัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์มายังพื้นที่ปลายทางเข้าในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ไทใหญ่ หมายถึง กลุ่มชนชาติไตที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตรัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์และอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในอาณาจักรล้านนาเชียงใหม่ของประเทศไทย ในงานวิจัยนี้ใช้คำว่า “ไทใหญ่” เป็นหลัก หมายถึงแรงงานไทใหญ่ที่อพยพเข้ามาทำงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ประชาคมอาเซียน หมายถึง สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Association of South East Asian Nation: ASEAN) มีสมาชิก 10 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ ไทย สิงคโปร์ บรูไน ดารุสซาลาม เวียดนาม พม่า ลาว และกัมพูชา มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความเข้าใจแต่ละประเทศในกลุ่มประเทศอาเซียน ด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ในงานวิจัยนี้ หมายถึงแรงงานไทใหญ่ที่อพยพเข้ามาทำงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ของประเทศสมาชิกอาเซียน

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. **เชิงวิชาการ** ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ที่เป็นสภาพในอดีตของชาวไทยใหญ่ที่เข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่ สถานการณ์แรงงานชาวไทยใหญ่ที่เข้ามาทำงานในจังหวัดเชียงใหม่ และภาพอนาคตของแรงงานชาวไทยใหญ่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ อีก 3-5 ปีหลังการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน ผลกระทบ และแนวทางการบริหารจัดการแรงงานย้ายถิ่นกลุ่มไทใหญ่อย่างมีส่วนร่วมจากกลุ่มแรงงานชาวไทยใหญ่ นำไปสู่การบริหารจัดการแรงงานย้ายถิ่นชาวไทยใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่และแนวทางการปรับใช้กับแรงงานย้ายถิ่นเพื่อรองรับการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียนของประเทศไทยได้อย่างครอบคลุมทั้งในด้านการ

เติบโตทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงของประเทศ บนฐานความสัมพันธ์ที่เป็นหนึ่งเดียวกันของประชาชนตามเป้าประสงค์ของประชาคมอาเซียน

2) **เชิงนโยบาย** ได้แนวทางการบริหารจัดการแรงงานย้ายถิ่นที่เกิดจากการมีส่วนร่วมในมิติของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (ผู้นำชุมชนและผู้ประกอบการที่ใช้แรงงานชาวไทใหญ่) ผู้ประกอบการในชุมชนและแรงงานชาวไทใหญ่ ซึ่งจะนำไปสู่การความยอมรับและความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อสร้างความมั่นคงของชุมชนและการประยุกต์ใช้ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม หนุนเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงของประเทศ บนฐานความสัมพันธ์ที่เป็นหนึ่งเดียวตามเป้าประสงค์ของประชาคมอาเซียน

โดยองค์ความรู้ที่ได้ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการทำความเข้าใจถึงสถานการณ์ปัจจุบันและสภาพอนาคตของแรงงานชาวไทใหญ่ที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยตลอดจนผลกระทบของแรงงานไทใหญ่ที่มีตนเอง ครอบครัว ชุมชน รวมทั้งแนวทางการบริหารจัดการแรงงานย้ายถิ่นในประเทศไทยให้มีความพร้อมเข้าสู่การรวมกลุ่มประชาคมอาเซียนได้อย่างเหมาะสมซึ่งมีผลต่อการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การเมืองการปกครองและความมั่นคงในอนาคตประเทศไทยได้ ทั้งนี้เนื่องจากประเทศไทยจะต้องเผชิญกับปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ทั้งการก่อสร้าง ภาคการเกษตร อุตสาหกรรม การท่องเที่ยวและบริการ อีกทั้งยังต้องเผชิญกับปัญญาผู้สูงอายุและจำนวนประชากรที่มีแนวโน้มลดต่ำลง อันจะส่งผลต่อจำนวนประชากรในวัยทำงานประเทศไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ผลการศึกษา

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบถึงสถานการณ์ในอดีตและปัจจุบันและสภาพอนาคตของแรงงานชาวไทใหญ่ที่เข้ามาทำงานในจังหวัดเชียงใหม่เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานทำความเข้าใจถึงสถานการณ์ปัจจุบันและสภาพอนาคตของแรงงานชาวไทใหญ่ที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย ผลกระทบของแรงงานไทใหญ่ที่มีตนเอง ครอบครัว ชุมชนซึ่งมีผลต่อการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และความมั่นคงในอนาคตประเทศไทยได้ รวมทั้งแนวทางการบริหารจัดการแรงงานย้ายถิ่นในประเทศไทยให้มีความพร้อมเข้าสู่การรวมกลุ่มประชาคมอาเซียนได้อย่างเหมาะสม โดยมีผลการศึกษา ดังนี้

1. สถานการณ์และสภาพอนาคตของแรงงานชาวไทยใหญ่ที่เข้ามาทำงานในจังหวัดเชียงใหม่

1.1 สถานการณ์ในอดีตของแรงงานชาวไทยใหญ่ที่เข้ามาทำงานในจังหวัดเชียงใหม่พบว่า กลุ่มแรกเข้ามาตั้งถิ่นฐานในอาณาจักรล้านนาเชียงใหม่ ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16 -19 ผ่านการค้าทางไกลของพ่อค้าวัวตัวชาวไทใหญ่และชาวยุন্নานที่เดินทางเข้ามาค้าขายในเชียงราย เชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน โดยพ่อค้าเหล่านี้ตัดสินใจตั้งถิ่นฐานและแต่งงานกับผู้หญิงในท้องถิ่น ส่วนกลุ่มสองอพยพเข้ามาในช่วงเวลาหลังจากที่รัฐบาลทหารพม่าปฏิเสธที่จะปฏิบัติตามสัญญาปางโหลงในช่วงปลายสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 หลังรัฐบาลอังกฤษได้คืนมอเบอกราชให้กับพม่าเกิดการอพยพของแรงงานไทใหญ่เข้ามาทำงานในจังหวัดเชียงใหม่เพิ่มสูงขึ้น ภายหลังเกิดการจลาจลและสงครามกลางเมืองระหว่างนักศึกษา ประชาชนและรัฐบาล ใน วันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ.2531 สาเหตุใหญ่ของการอพยพแรงงานชาวไทยใหญ่เข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากมีพรมแดนติดต่อกับรัฐฉานของสหภาพเมียนมาร์ มีลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม การนับถือพุทธศาสนา ความเชื่อเหมือนกันและภาษาที่ใช้สื่อสารที่ใกล้เคียงกัน

ส่วนสถานการณ์ปัจจุบันของแรงงานชาวไทยใหญ่ที่เข้ามาทำงานในจังหวัดเชียงใหม่เพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากแรงงานไทใหญ่เดินทางข้ามพรมแดนเข้ามาตามบริเวณตะเข็บชายแดนของประเทศไทยและรัฐฉานของประเทศเมียนมาร์ จากอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนโดยข้ามเขา ดอยผกุกดยาวไปจนถึงอำเภอปางมะผ้า อำเภอปาย อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอนเชื่อมต่อกับสันเขายาวไปถึงอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ และเขตอำเภอแม่จันและอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ลักษณะการเข้ามาของแรงงานไทใหญ่ส่วนใหญ่ไม่มีการขออนุญาต เดินทางข้ามแดนมาพักหรือทำงานชั่วคราวในอำเภอเมืองและอำเภอปาย เพื่อรอให้ทางราชการศูนย์แรงงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน ภาค 5 เปิดให้ทำเรื่องเพื่อขออนุญาตเข้ามาทำงานได้ถูกต้องตามกฎหมาย แรงงานไทใหญ่ที่ข้ามแดนจะเดินทางไปขึ้นทะเบียนแรงงานเพื่อขออนุญาตให้ถูกต้องต่อไป โดยผู้ประกอบการผู้ใช้แรงงานไทใหญ่ในปัจจุบันรับแรงงานไทใหญ่ที่มีการขออนุญาตและปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น

1.2 ภาพอนาคตของแรงงานชาวไทใหญ่ที่เข้ามาทำงานในจังหวัดเชียงใหม่

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบประเด็นสำคัญ 3 ประการคือ 1) ข้อมูลทั่วไปของแรงงานชาวไทใหญ่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้ามาทำงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และ 3) ภาพอนาคตของแรงงานชาวไทใหญ่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ อีก 3-5 ปี หลังการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน โดยมีผลการศึกษาดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไปของแรงงานชาวไทใหญ่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า แรงงานชาวไทใหญ่โดยส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าหญิง อายุอยู่ช่วงระหว่าง 21-30 ปี รองลงมาอายุ 31-40 ปี การศึกษาไม่ได้เรียนหนังสือ ลักษณะงานที่ทำของแรงงานชาวไทใหญ่คืองานก่อสร้าง รองลงมางานทั่วไปหรือรับจ้าง รายได้ต่อเดือน 5,000-10,000 บาท รองลงมา 10,001-15,000 บาท ระยะเวลาเข้ามาทำงานในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่มากกว่า 10 ปีขึ้นไป รองลงมา 3-5 ปี มีสถานะทางทะเบียนเป็นแรงงานขออนุญาตทำงานในประเทศไทย โดยมีระยะเวลาทำงานไม่ถึง 1 ปี รูปแบบการเข้ามาทำงานในจังหวัดเชียงใหม่โดยการอพยพหนีภัยเข้ามาอาศัยอยู่กับญาติก่อนจากนั้นจึงเข้ามาเป็นแรงงาน

2) ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้ามาทำงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยประเด็นนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเด็นคือปัจจัยผลักดัน และปัจจัยดึงดูด โดยมีปัจจัยผลักดันที่สำคัญได้แก่

ประการแรก การปกครองแบบทหารเมียนมาร์ ก่อให้เกิดปัญหาการสู้รบระหว่างทหารของกองทัพเมียนมาร์กับกองกำลังกู้ชาติไทใหญ่ ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวไทใหญ่ในรัฐฉานเกิดการอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ประการที่สอง ความยากลำบาก รายได้ต่ำไม่พอใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน นั้น ส่งผลทำให้แรงงานไทใหญ่เดินทางเข้ามาทำงานในเมืองเชียงใหม่ที่มีรายได้มากกว่าการทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์และรับจ้างทั่วไปค่าจ้างประมาณ 50-70 บาท ต่อวันเมื่อเปรียบเทียบค่าจ้าง 300 บาทต่อวันในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ ซึ่งไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันในรัฐฉาน

ประการที่สาม แรงงานชาวไทใหญ่ทำงานในเชียงใหม่แล้วกลับไปสร้างฐานะและสภาพครอบครัวดีขึ้น ทำให้แรงงานไทใหญ่เกิดการอพยพเข้ามาทำงานในเขตเมืองเชียงใหม่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมากเป็นครอบครัว ช่วยกันทำงานและเก็บเงิน ซึ่งการตัดสินใจเข้ามาทำงานในเชียงใหม่ก็เป็นอีกโอกาสหนึ่งที่ทำให้ชาวไทใหญ่ได้มีทางเลือกในชีวิตของตนเองได้

ประการที่สี่ การอพยพตามกระแสนิยม ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยรุ่นในรัฐฉานที่ตัดสินใจเดินทางเข้ามาทำงานในเมืองเชียงใหม่ เนื่องจากมีแรงงานไทใหญ่ที่กลับไปแล้วบอกว่ามีรายได้ดี และยังเป็นการแสดงให้กลุ่มเพื่อนได้ทราบว่าครั้งหนึ่งได้เคยมาทำงานเขตอำเภอเชียงใหม่

ประการที่ห้า การถูกบังคับให้เป็นทหาร เป็นปัจจัยผลักดันสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลต่อการอพยพย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เพราะไม่ต้องการให้บุตรไปเป็นทหารของกองทัพก๊กชาติเมืองไต เป็นต้น

ส่วนปัจจัยดึงดูดที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้ามาทำงานของแรงงานไทใหญ่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่

ประการแรก ค่าจ้างของแรงงานไทใหญ่ในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่มีค่าตอบแทนสูง จึงส่งผลทำให้แรงงานชาวไทใหญ่ต่างอำเภอและแรงงานที่เดินทางเข้ามาใหม่ อพยพเข้ามาทำงานในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ประการที่สอง ภาษา สังคมและวัฒนธรรมของคนในเมืองเชียงใหม่มีความคล้ายคลึงกับชาวไทใหญ่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาที่สามารถสื่อสารและเข้าใจกันได้ง่าย

ประการที่สาม นายจ้างในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่มีความต้องการแรงงานไทใหญ่มากอย่างต่อเนื่องและไม่โก่งค่าจ้าง ประกอบกับผู้รับเหมาก่อสร้างในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่โดยส่วนใหญ่จ่ายค่าจ้างตามเวลาหรือรอบงวดตามที่กำหนด จึงทำให้ชาวไทใหญ่ที่ทำงานในส่วนของการก่อสร้างมีความไว้วางใจและทำงานอย่างต่อเนื่อง

ประการที่สี่ คนเชียงใหม่นับถือพุทธศาสนาและมีวัดที่ชาวไทใหญ่สามารถเดินทางไปทำบุญและประกอบพิธีกรรมทางศาสนาได้

ประการที่ห้า การมีญาติ พี่น้องและเพื่อนทำงานอยู่ในเขตอำเภอเมือง เชียงใหม่ เนื่องจากแรงงานบางส่วนมีญาติ พี่น้องทำงานอยู่ที่เมืองเชียงใหม่แล้ว ไม่ต้องวิตกกังวลเรื่องที่อยู่อาศัย การทำงาน ค่าตอบแทนและความปลอดภัย

3) ภาพอนาคตของแรงงานชาวไทใหญ่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่อีก 3-5 ปี หลังการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน มีข้อค้นพบที่เป็นประเด็นสำคัญดังนี้

ประการแรก รัฐฉานหรือเมียนมาร์ ในอนาคตเกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการลงทุนเพิ่มสูงขึ้น แรงงานไทใหญ่บางส่วนจะเดินทางกลับภูมิลำเนาเพิ่มสูงขึ้น ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปของเมียนมาร์และได้รับรัฐบาลที่เป็นพลเรือนครั้งแรกในรอบ 50 ปี ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการเมือง การปกครองและเศรษฐกิจของสหภาพเมียนมาร์ เกิดการขยายตัวทางด้านการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้น หากเปรียบเทียบค่าจ้างในปัจจุบันของเมืองเชียงใหม่ที่สูงกว่าในรัฐฉานเกือบ 3-4 เท่าตัว จึงทำให้แรงงานกลุ่มนี้คงตั้งถิ่นฐานอยู่ในเชียงใหม่จะมีเฉพาะแรงงานที่เข้ามาทำงานเก็บเงินและกลับไปใช้ชีวิตในรัฐฉานในอนาคต

ประการที่สอง แรงงานชาวไทใหญ่บางส่วนมีการปรับตัวเปลี่ยนอาชีพจากการใช้แรงงานหนักเช่นอาชีพก่อสร้างไปสู่อาชีพด้านการให้บริการและรับเหมาช่วงเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีค่าตอบแทนที่สูงกว่าและสามารถเลือกงานที่อยู่ภายในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มแรงงานทำงานต่อเนื่องมากกว่า 10 ปีขึ้นไป จะปรับเปลี่ยนอาชีพจากการใช้แรงงานหนักไปสู่อาชีพให้บริการและรับเหมาช่วงเพิ่มมากขึ้น

ประการที่สาม การเป็นประชาคมอาเซียนส่งผลต่อแรงงานไทใหญ่ให้เดินทางเข้า-ออกประเทศไทยได้ง่ายขึ้น โดยแรงงานไทใหญ่จะขออนุญาตทำงานถูกต้องตามกฎหมาย โดยได้รับข้อมูลข่าวสารจากวิทยุ AM. ไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ ทำให้แรงงานไทใหญ่ถึงแม้ไม่ได้เรียนหนังสือสามารถรับรู้และเข้าใจได้

ประการที่สี่ จังหวัดเชียงใหม่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจสูงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลทำให้แรงงานไทใหญ่เดินทางเข้ามาทำงานถูกต้องตามกฎหมายเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากรัฐบาลไทยเปิดโอกาสให้เดินทางเข้ามาทำงานที่ถูกต้องตามกฎหมายได้

ประการที่ห้า แรงงานชาวไทยใหญ่ที่ทำงานในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่จะมีทักษะการทำงานสูงขึ้น โดยเฉพาะแรงงานฝีมือด้านช่างไม้ ช่างเหล็ก ช่างปูนช่างสี ช่างซ่อมรถยนต์ และจักรยานยนต์ทำให้มีค่าตอบแทนสูง

2. ผลกระทบของแรงงานไทใหญ่ต่อตนเอง ครอบครัวและชุมชน รวมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม ความมั่นคงของจังหวัดเชียงใหม่

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ต้องการทราบถึงผลกระทบด้านบวกและด้านลบต่อการเดินทางเข้ามาทำงานของแรงงานไทใหญ่ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญ 2 ประการ คือ 1) ผลกระทบที่มีต่อตนเอง ครอบครัวและชุมชนของแรงงานไทใหญ่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และ 2) ผลกระทบที่มีต่อเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและความมั่นคงของแรงงานไทใหญ่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีผลการศึกษาดังนี้

2.1 ผลกระทบต่อตนเอง ครอบครัวและชุมชนของแรงงานไทใหญ่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาพบว่า

1) ผลกระทบต่อตนเองของแรงงานไทใหญ่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่พบว่าด้านบวกได้แก่การมีรายได้สะสมส่งให้ครอบครัวในรัฐฐานได้ การพัฒนาทักษะการทำงานเพิ่มขึ้น ได้เรียนภาษาไทยเพิ่มสูงขึ้นเพราะต้องใช้สื่อสารทุกวัน ได้เรียนรู้วิธีการด้านกฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานมากขึ้นส่วนผลกระทบด้านลบ ได้แก่ การมีข้อจำกัดในการเดินทางออกนอกพื้นที่ การเสียค่าใช้จ่ายในการต่อใบอนุญาตทำงานตามกฎหมายไทยไม่มีใบอนุญาตขับขี่รถยนต์และรถจักรยานยนต์หากไม่ถือหนังสือเดินทางและขออนุญาตอย่างถูกต้อง และเปลี่ยนอาชีพบ่อยครั้ง เนื่องจากต้องการค่าจ้างที่สูงกว่า

2) ผลกระทบต่อครอบครัวของแรงงานไทใหญ่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่พบว่าด้านบวกได้แก่ การสร้างครอบครัวใหม่ในเมืองเชียงใหม่สามารถมาทำงานกับครอบครัวหรือญาติ พี่น้องมาทำงานในเมืองเชียงใหม่ได้ ครอบครัวมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นโดยบุตรที่เกิดในเชียงใหม่สามารถเข้าเรียนหนังสือในระบบการศึกษาของรัฐได้ ส่วนผลกระทบด้านลบ ได้แก่ การละทิ้งบ้านเกิดเข้ามาทำงานในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ทำให้สมาชิกในครอบครัวต่างคนต่างทำงานจึงมีเวลาในการใช้ชีวิตครอบครัวและญาติลดลง

สำหรับแรงงานในกลุ่มวัยรุ่นเข้ามาทำงานในเมืองเชียงใหม่แล้วไม่ยอมกลับบ้านเกิด และเกิดการหย่าร้างของแรงงานไทใหญ่ที่ตัดสินใจแต่งงานกับคนเชียงใหม่เนื่องจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

3) ผลกระทบต่อชุมชนของแรงงานไทใหญ่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ด้านบวกได้แก่ ไม่รบกวนชุมชน เกิดการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจชุมชนจากการใช้จ่ายของแรงงานไทใหญ่ที่พักอาศัยในชุมชน การผสมผสานทางสังคมและวัฒนธรรมและการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาระหว่างแรงงานชาวไทใหญ่และคนในท้องถิ่นเพิ่มสูงขึ้น ส่วนด้านลบได้แก่ ความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาอาชญากรรมต่างๆ ขึ้นในชุมชน การเข้ามาแย่งอาชีพของคนภายในชุมชน มีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคติดต่อภายในชุมชนเนื่องจากแรงงานบางกลุ่มไม่ได้เข้ามาอย่างถูกต้องตามกฎหมายขาดการตรวจสุขภาพก่อน

2.2 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และความมั่นคงในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษา พบว่า

1) ผลกระทบด้านเศรษฐกิจในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ด้านบวก ได้แก่ การจ้างงานและสร้างอาชีพให้กับเมืองเชียงใหม่ เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจและธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับแรงงานไทใหญ่ในเมืองเชียงใหม่ รวมทั้งการทดแทนแรงงานในภาคเกษตรกรรมและการท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่เพิ่มสูงขึ้น ส่วนผลกระทบด้านลบได้แก่ แรงงานมีข้อต่อรองด้านค่าจ้างมากขึ้น เกิดความเสี่ยงต่อการกลับบ้านเกิดในรัฐฉานของแรงงานชาวไทใหญ่ ทำให้รายได้กระจุกอยู่เฉพาะบางชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และไม่มีสวัสดิการรองรับจากสถานประกอบการ

2) ผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ด้านบวก ได้แก่ การเข้าร่วมประเพณี พิธีกรรมต่างๆ ในเมืองเชียงใหม่ในวันสำคัญต่างๆ การสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ในเมืองเชียงใหม่จากความสัมพันธ์เชิงเครือญาติสูง เกิดการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้วัฒนธรรมไทใหญ่กับคนในท้องถิ่น ส่วนผลกระทบด้านลบได้แก่ แรงงานไทใหญ่บางส่วนเริ่มรับวัฒนธรรมตามแบบคนเมืองในเชียงใหม่ ส่งผลทำให้แรงงานบางกลุ่มทำงานในกลุ่มอาชีพที่ขัดต่อวัฒนธรรมไทใหญ่ การนำเอาวัฒนธรรมไทใหญ่ไปแสดงเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและคนในเชียงใหม่บางกลุ่มไม่ให้ความสำคัญต่อแรงงานไทใหญ่

3) ผลกระทบด้านความมั่นคงในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ด้านบวกได้แก่ แรงงานไทใหญ่ได้รับอนุญาตทำงานถูกต้องตามกฎหมายและสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจของเมืองเชียงใหม่ ลดการขาดแคลนแรงงานในกลุ่มก่อสร้างและงานบริการด้านการท่องเที่ยว สร้างงานและสร้างอาชีพที่เกี่ยวข้องกับแรงงานไทใหญ่เพิ่มสูงขึ้นและแรงงานไทใหญ่ที่มีทักษะสามารถทำงานในธุรกิจขนาดกลางและย่อม และเกษตรกรรมแทนคนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ได้ ส่วนผลกระทบด้านลบได้แก่ แรงงานไทใหญ่บางกลุ่มทำอาชีพที่ผิดกฎหมายเช่นค้ายาเสพติด ก่ออาชญากรรมได้ เกิดการต้อรองในตลาดแรงงานชาวไทใหญ่เพื่อยกระดับค่าจ้างให้สูงขึ้น ส่งผลต่อการแย่งอาชีพบางประเภทของคนในท้องถิ่น ในอนาคตการจ้างแรงงานไทใหญ่ไปสู่ธุรกิจอื่นๆ เพิ่มสูงขึ้นและการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมระหว่างแรงงานชาวไทใหญ่กับคนในท้องถิ่นเพิ่มสูงขึ้น

3. แนวทางการบริหารจัดการแรงงานย้ายถิ่นชาวไทใหญ่อย่างมีส่วนร่วมจากกลุ่มแรงงานชาวไทใหญ่เพื่อรองรับการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน ได้แก่

3.1 การเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมของแรงงานไทใหญ่ให้สามารถประสานงานกับภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวกต่อการขึ้นทะเบียนแรงงานให้ถูกต้องตามกฎหมาย

3.2 จัดฝึกอบรมเพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจระหว่างนายจ้างและแรงงานไทใหญ่ให้ปฏิบัติถูกต้องตามกฎหมาย

3.3 การให้คำแนะนำเกี่ยวกับสุขอนามัยในที่พักจากหน่วยงานของรัฐเพื่อป้องกันการแพร่กระจายของโรคต่างๆ ภายในชุมชน

สรุป

สถานการณ์ในอดีตของชาวไทใหญ่ที่เข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มแรกเข้ามาตั้งถิ่นฐานในอาณาจักรล้านนาเชียงใหม่ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16-19 ผ่านการค้าของพ่อค้าวัวต่างชาวไทใหญ่และชาวยุন্নานที่เดินทางมาค้าขายในเชียงรายได้ เชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน กลุ่มที่สองอพยพเข้ามาหลังรัฐบาลทหารพม่าปฏิเสธรูปปฏิบัติตามสัญญาปางโหลงในช่วงปลายสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 หลังรัฐบาลอังกฤษคืนเอกราชให้กับพม่า เกิดการอพยพของแรงงาน

ไทใหญ่เข้ามาทำงานในจังหวัดเชียงใหม่เพิ่มสูงขึ้น การอพยพย้ายถิ่นของชาวไทใหญ่ในอดีตยังมีความเกี่ยวเนื่องถึงพัฒนาการทางประวัติศาสตร์และความสัมพันธ์ทางเครือญาติจากระบบเจ้าฟ้าเมืองไตกับเจ้าหลวงเมืองเชียงใหม่ รวมทั้งชาวไต (ไทใหญ่) และชาวล้านนาเชียงใหม่ในอดีตที่มีประวัติศาสตร์ร่วมสมัยยาวนานกว่า 700 ปี ทำให้ชาวไทใหญ่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานถาวรในเมืองเชียงใหม่จนถึงปัจจุบัน จากสถานการณ์ในอดีตสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของรัฐฉานกับเมืองเชียงใหม่ทั้งในด้านประวัติศาสตร์และความเป็นชาติพันธุ์ที่มีภาษา ศาสนา ไปจนถึงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ต่อกันทางเชื้อชาติที่มีมาอย่างยาวนาน ถึงแม้ว่าปัจจุบันพรมแดนทางการเมืองและการปกครองจะมีเส้นพรมแดนที่ชัดเจนแต่ในทางตรงกันข้ามกลับไม่มีพรมแดนทางสังคมและวัฒนธรรมของทั้งเมืองต้นทางคือรัฐฉานและเมืองปลายทางคือเมืองเชียงใหม่ได้ จึงส่งผลทำให้เกิดการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองเชียงใหม่อย่างต่อเนื่องจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ส่วนสถานการณ์ปัจจุบันของแรงงานชาวไทใหญ่ที่เข้ามาทำงานในจังหวัดเชียงใหม่เพิ่มสูงขึ้น ด้วยการข้ามพรมแดนบริเวณตะเข็บชายแดนของประเทศไทยและรัฐฉานของสหภาพเมียนมาร์ โดยลักษณะการเข้ามาของแรงงานไทใหญ่ส่วนใหญ่ไม่มีการขออนุญาตเดินทางข้ามแดนมาพักหรือทำงานชั่วคราวอำเภอมืองและอำเภอบาย เพื่อรอให้ทางราชการศูนย์แรงงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน ภาค 5 เปิดให้ทำเรื่องเพื่อขออนุญาตเข้ามาทำงานได้ถูกต้องตามกฎหมาย โดยแรงงานไทใหญ่ที่ข้ามแดนมาก็จะเดินทางไปขึ้นทะเบียนแรงงานเพื่อขออนุญาตให้ถูกต้องก่อนเดินทางเข้ามาในอำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่

ปัจจัยผลักดันที่มีผลต่อการตัดสินใจอพยพย้ายถิ่นเข้ามาประเทศไทยของแรงงานไทใหญ่คือการปกครองแบบทหารเมียนมาร์ ก่อให้เกิดปัญหาการสู้รบระหว่างทหารของกองทัพเมียนมาร์กับกองกำลังกู้ชาติไทใหญ่ ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวไทใหญ่ในรัฐฉานเกิดการอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากความยากลำบาก รายได้ต่ำไม่พอใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน รวมทั้งแรงงานชาวไทใหญ่ทำงานในเชียงใหม่แล้วกลับไปสร้างฐานะและสภาพครอบครัวดีขึ้น เกิดการอพยพตามกระแสนิยมส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยรุ่นที่ตัดสินใจเดินทางเข้ามาทำงานในเมืองเชียงใหม่ รวมทั้งการถูกบังคับให้เป็นทหารเป็นปัจจัยผลักดันที่สำคัญส่งผลต่อการอพยพย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในเขตอำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนปัจจัยดึงดูดได้แก่ ปัจจัยค่าจ้างของแรงงานไทใหญ่ในเขตอำเภอมือง

เชียงใหม่มีค่าตอบแทนสูงจึงส่งผลทำให้แรงงานชาวไทใหญ่ต่างอำเภอและแรงงานที่เดินทางเข้ามาใหม่อพยพเข้ามาทำงานในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งสังคมและวัฒนธรรมของคนในเมืองเชียงใหม่มีความคล้ายคลึงกับชาวไทใหญ่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีความคล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาที่ใช้สื่อสารและเข้าใจกันได้ง่าย ความต้องการจ้างแรงงานไทใหญ่อย่างต่อเนื่องและคนเชียงใหม่นับถือพุทธศาสนา มีวัดที่ชาวไทใหญ่สามารถเดินทางไปทำบุญและประกอบพิธีกรรมทางศาสนาได้ รวมทั้งการมีญาติ พี่น้อง และเพื่อนทำงานอยู่ในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ นับได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้แรงงานไทใหญ่เข้ามาทำงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่เพิ่มสูงขึ้น

ภาพอนาคตของแรงงานชาวไทใหญ่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่อีก 3-5 ปีหลังการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียนได้แก่ รัฐฉานหรือเมียนมาร์ในอนาคตเกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการลงทุนเพิ่มสูงขึ้นแรงงานไทใหญ่บางส่วนจะเดินทางกลับภูมิลำเนาเพิ่มสูงขึ้นภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปของรัฐบาลเมียนมาร์และได้รัฐบาลที่เป็นพลเรือนครั้งแรกในรอบ 50 ปี ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการเมือง การปกครองและเศรษฐกิจของสหภาพเมียนมาร์ เกิดการขยายตัวทางด้านการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้น หากเปรียบเทียบค่าจ้างในปัจจุบันของเมืองเชียงใหม่ที่สูงกว่าในรัฐฉานเกือบ 3-4 เท่าตัว จึงทำให้แรงงานกลุ่มนี้คงตั้งถิ่นฐานอยู่ในเชียงใหม่จะมีเฉพาะแรงงานที่เข้ามาทำงานเก็บเงินและกลับไปใช้ชีวิตในรัฐฉานในอนาคต โดยแรงงานชาวไทใหญ่บางส่วนมีการปรับตัวเปลี่ยนอาชีพจากการใช้แรงงานหนักเช่นอาชีพก่อสร้างไปสู่อาชีพด้านการให้บริการและรับเหมาช่วงเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีค่าตอบแทนที่สูงกว่าและสามารถเลือกงานที่อยู่ภายในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มแรงงานที่ทำงานต่อเนื่องมากกว่า 10 ปีขึ้นไป จะปรับเปลี่ยนอาชีพจากการใช้แรงงานหนักไปสู่อาชีพให้บริการและรับเหมาช่วงเพิ่มมากขึ้น และการเป็นประชาคมอาเซียนส่งผลต่อแรงงานไทใหญ่ให้เดินทางเข้า-ออก ประเทศไทยได้ง่ายขึ้น โดยแรงงานไทใหญ่จะขออนุญาตทำงานถูกต้องตามกฎหมาย เนื่องจากแรงงานส่วนใหญ่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นประชาคมอาเซียนที่จะส่งผลต่อการเดินทางเข้า-ออกประเทศไทยได้ง่ายขึ้น

จากข้อค้นพบการศึกษาภาพอนาคตของแรงงานชาวไทใหญ่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่อีก 3-5 ปี หลังการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียนในครั้งนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญ

ของรัฐบาลหรือเมียนมาร์ในอนาคตหากเกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการลงทุนเพิ่มสูงขึ้นแรงงานไทใหญ่บางส่วนจะเดินทางกลับภูมิลำเนาเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้นประเทศไทยจะต้องให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการแรงงานย้ายถิ่นที่เข้ามาทำงานภายในประเทศ ให้สามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งตนเองและครอบครัว ไม่ใช่ต้องอาศัยอยู่อย่างหลบๆ ซ่อนๆ และขาดการดูแลเอาใจใส่จากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจนนำไปสู่ผลกระทบในอนาคตได้ โดยต้องให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการแรงงานย้ายถิ่นกลุ่มไทใหญ่อ้างว่ามีส่วนร่วมจากกลุ่มแรงงานชาวไทใหญ่เพื่อรองรับการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียนจะสามารถดำเนินการได้อย่างสมบูรณ์และยั่งยืนบนผลประโยชน์ร่วมกันของทุกฝ่ายนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสอดคล้องกับนโยบายและแผนของจังหวัดและของประเทศ เพื่อให้สามารถบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้สามารถขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จากการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน โดยไม่มองว่าแรงงานย้ายถิ่นชาวไทใหญ่ที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยเป็นปัญหา แต่ต้องพิจารณาควบคู่ไปกับความจำเป็นและการตอบสนองต่อนโยบายตามกรอบความร่วมมืออาเซียนในอนาคตด้วย

ส่วนผลกระทบของแรงงานไทใหญ่ พบว่าผลกระทบด้านบวกต่อตนเอง ได้แก่ มีรายได้ส่งสมส่งให้ครอบครัวในรัฐฉานและพัฒนาทักษะการทำงานสูงขึ้น ด้านลบ ได้แก่ ข้อจำกัดในการเดินทางออกนอกพื้นที่และเสียค่าใช้จ่ายในการต่อใบอนุญาตทำงานตามกฎหมายของประเทศไทย ส่วนผลกระทบด้านบวกต่อครอบครัวได้แก่ การสร้างครอบครัวใหม่ในเมืองเชียงใหม่สามารถทำงานกับครอบครัวหรือนาญาติ พี่น้องมาทำงานในเมืองเชียงใหม่ได้ ด้านลบได้แก่การละทิ้งบ้านเกิดเข้ามาทำงานในเมืองเชียงใหม่ทำให้สมาชิกครอบครัวต่างคนต่างทำงานจึงมีเวลาให้ครอบครัวและญาติลดลง สำหรับผลกระทบด้านบวกต่อชุมชนได้แก่ การรวมกลุ่มพักอาศัยเรียกว่า “แคมป์คนโต” ไม่รบกวนชุมชนและส่งผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจในชุมชน ด้านลบได้แก่ความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาอาชญากรรมต่างๆ ขึ้นในชุมชนและการเข้ามาแย่งอาชีพของคนภายในชุมชน

สำหรับผลกระทบด้านบวกต่อเศรษฐกิจในเมืองเชียงใหม่ ได้แก่ เกิดการจ้างงาน สร้างอาชีพและการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ด้านลบ ได้แก่ แรงงานมีข้อต่อรองด้านค่าจ้างมากขึ้น เกิดความเสี่ยงต่อการกลับบ้านเกิดในรัฐฉานของแรงงานชาวไทใหญ่ ส่วนผลกระทบด้านบวกต่อสังคมและวัฒนธรรมได้แก่ การเข้าร่วมประเพณีและกิจกรรมกรรมต่างๆ รวมทั้งการสืบ

ทอดประเพณีและวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ส่งผลต่อเมืองเชียงใหม่ ด้านลบ ได้แก่ แรงงานบางส่วนเริ่มรับวัฒนธรรมตามแบบคนเมืองในเชียงใหม่ส่งผลทำให้แรงงานบางกลุ่มทำงานอาชีพที่ขัดต่อวัฒนธรรมไทใหญ่เพิ่มมากขึ้น สำหรับผลกระทบด้านบวกต่อความมั่นคงได้แก่ แรงงานไทใหญ่ได้รับอนุญาตทำงานถูกต้องตามกฎหมายและสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจของเมืองเชียงใหม่ ลดการขาดแคลนแรงงานในกลุ่มก่อสร้างและงานบริการเมืองเชียงใหม่ ส่วนด้านลบได้แก่ แรงงานไทใหญ่บางกลุ่มทำอาชีพที่ผิดกฎหมายเช่นค้ายาเสพติดก่ออาชญากรรมได้ เกิดการตอรองในตลาดแรงงานชาวไทใหญ่เพิ่มสูงขึ้น

ส่วนแนวทางการบริหารจัดการแรงงานย้ายถิ่นกลุ่มไทใหญ่อย่างมีส่วนร่วมจากกลุ่มแรงงานชาวไทใหญ่เพื่อรองรับการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียนที่สำคัญได้แก่ 1) การเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมของแรงงานไทใหญ่ให้สามารถประสานงานกับภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวกต่อการขึ้นทะเบียนแรงงานให้ถูกต้องตามกฎหมาย 2) จัดทำป้ายภาษาไทใหญ่ให้บริการแก่แรงงานไทใหญ่ 3) จัดฝึกอบรมเพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจระหว่างนายจ้างและแรงงานไทใหญ่ให้ปฏิบัติตามกฎหมายและ 4) การให้คำแนะนำเกี่ยวกับสุขอนามัยในที่พักจากหน่วยงานของรัฐเพื่อป้องกันการแพร่กระจายของโรคต่างๆ ภายในชุมชน

แต่อย่างไรก็ตามภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมืองในสหภาพเมียนมาร์ในปัจจุบัน ได้เปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมภายในประเทศมากยิ่งขึ้น มีการออกใบอนุญาตให้แรงงานเดินทางมาทำงานในประเทศไทยได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตและความปลอดภัยของแรงงานเมียนมาร์จากรัฐบาลในระดับประเทศ รวมทั้งปัจจุบันมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการลงทุนในสหภาพเมียนมาร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐฉานและเมืองเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว เช่น มัณฑะเลย์ พุกาม ตองกิ และเนปิดอร์ และเมืองชายแดนของสหภาพเมียนมาร์ระหว่างประเทศไทย และจีนเพิ่มมากขึ้น ส่งผลต่อการตัดสินใจของแรงงานชาวไทใหญ่บางส่วนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเมืองเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเดินทางกลับไปทำงานภายในของประเทศไทยได้ ส่วนแรงงานชาวไทใหญ่ที่อยู่อาศัยในเมืองรอบนอกของรัฐฉานยังเดินทางเข้าออกเพื่อมาทำงานในเมืองเชียงใหม่อย่างต่อเนื่อง แต่เป็นลักษณะการเดินทางเข้ามาทำงานที่ได้รับใบอนุญาตที่ถูกต้องตามกฎหมายตามข้อตกลงของรัฐบาลทั้งสองประเทศร่วมกัน แสดงให้เห็นถึงความสำคัญต่อ

แนวทางการแก้ไขปัญหาแรงงานของประเทศไทยและสหภาพเมียนมามีทิศทางที่ดี โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่มีต่อแรงงานและผู้ประกอบการ รวมทั้งการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวในอนาคตของทั้งสองประเทศร่วมกัน

จากบทสรุปแนวทางการบริหารจัดการแรงงานย้ายถิ่นกลุ่มไทใหญ่อย่างมีส่วนร่วมจากกลุ่มแรงงานชาวไทใหญ่เพื่อรองรับการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียนสะท้อนให้เห็นถึงความสอดคล้องกับนโยบายและแผนของจังหวัดและของประเทศ เพื่อให้สามารถบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จากการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน ควบคู่ไปกับความจำเป็นและการตอบสนองต่อนโยบายตามกรอบความร่วมมืออาเซียน ส่งผลต่ออนาคตของแรงงานย้ายถิ่นที่จะเข้ามามีบทบาทต่อการขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจและพัฒนาประเทศ เพื่อทดแทนการขาดแคลนแรงงานภายในประเทศไทยได้ ทั้งนี้เนื่องจากประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ทั้งภาคการเกษตร อุตสาหกรรม การก่อสร้าง การท่องเที่ยวและบริการ อีกทั้งยังต้องเผชิญกับปัญหาผู้สูงอายุและจำนวนประชากรที่มีแนวโน้มลดต่ำลง อันจะส่งผลกระทบต่อจำนวนประชากรในวัยทำงานประเทศไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในอนาคตแรงงานย้ายถิ่นเหล่านี้จะเข้ามามีบทบาทต่อการขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจและพัฒนาประเทศ เพื่อทดแทนการขาดแคลนแรงงานภายในประเทศหากทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมที่เป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศในปัจจุบัน ต้องประสบกับภาวะการแข่งขันที่รุนแรงจากค่าแรงงานที่ปรับสูงขึ้นในภูมิภาคต่างๆ ของโลก

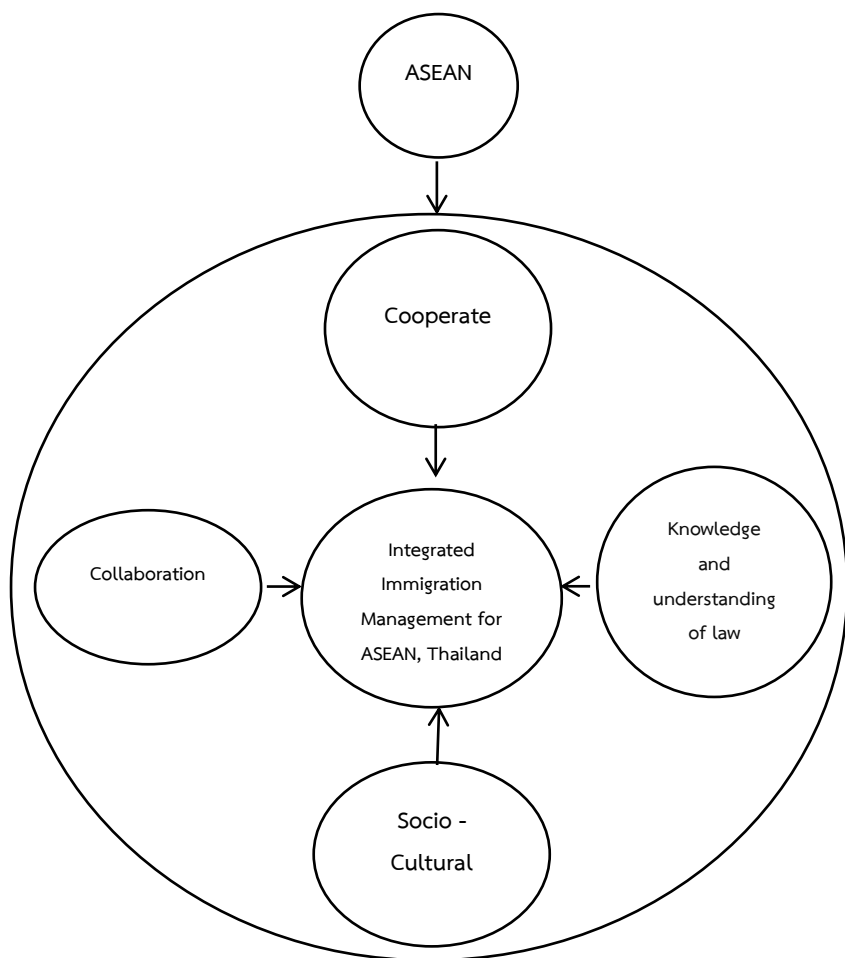
ข้อเสนอแนะ

ผลจากการดำเนินงานโครงการวิจัยและสรุปแนวทางการบริหารจัดการแรงงานย้ายถิ่นกลุ่มไทใหญ่อย่างมีส่วนร่วมเพื่อรองรับการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียนนั้น ประเทศไทยจะต้องให้ความสำคัญต่อแนวทางการบริหารจัดการแรงงานย้ายถิ่นอย่างมีส่วนร่วมของกลุ่มแรงงานที่เข้ามาทำงานภายในประเทศให้สามารถมีคุณภาพชีวิต ด้วยการดูแลเอาใจใส่จากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับการขาดแคลนแรงงานในอนาคต ทั้งนี้เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยมีความพร้อมต่อการรองรับแรงงานย้ายถิ่นในอาเซียนมากกว่าหลายประเทศในสมาชิกอาเซียนด้วยกันและควรดำเนินการต่อแรงงานย้ายถิ่นอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อรองรับการ

ขยายตัวทางเศรษฐกิจ การเมืองและความมั่นคง สังคมและวัฒนธรรม จากการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียนเพื่อป้องกันแรงงานย้ายถิ่นอพยพกลับประเทศของตนเนื่องจากไม่สามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีจากการใช้แรงงานในประเทศไทยได้

ปัจจุบันด้านชายแดนประเทศไทยกับสหภาพเมียนมาร์มีด่านถาวร 5 แห่ง และด่านชายแดนผ่อนปรน 14 แห่ง โดยด่านชายแดนถาวร 3 ใน 4 แห่ง จัดเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษที่ตั้งอยู่บริเวณชายแดน ซึ่งนอกจากรัฐบาลไทยจะให้ความสำคัญต่อเรื่องนี้แล้ว สหภาพเมียนมาร์ยังได้เร่งขับเคลื่อนเขตเศรษฐกิจชายแดนด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ (นิคมอุตสาหกรรม) ส่งผลให้เกิดการเติบโตด้านการลงทุน และส่งผลให้ประเทศไทยเร่งผลักดันเขตเศรษฐกิจพิเศษตามแนวชายแดนของทั้งสองประเทศมากขึ้น ส่งผลทำให้การดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายและการบริหารจัดการแรงงานระหว่างประเทศมีทิศทางที่ชัดเจน เนื่องจากเขตเศรษฐกิจพิเศษจะสามารถใช้แรงงานจากสหภาพเมียนมาร์ได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายและลดปัญหาการหลบหนีเข้ามาทำงานตามเมืองชายแดนของประเทศไทยในอนาคตได้

นอกจากนี้คณะวิจัยมีข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาว่า แนวทางการบริหารจัดการแรงงานย้ายถิ่นเพื่อรองรับการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียนของประเทศไทยให้ประสบความสำเร็จได้นั้น ควรใช้รูปแบบการบริหารจัดการแรงงานย้ายถิ่นเชิงบูรณาการจากการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียนของประเทศไทย (Integrated Immigration Management for ASEAN community of Thailand: IIM, ASEAN model) (ดูแผนภาพที่ 1) ซึ่งเป็นผลลัพธ์จากการดำเนินงานตามโครงการวิจัย

ภาพที่ 1 Integrated Immigration Management for ASEAN community of Thailand: IIM, ASEAN model.

จากภาพที่ 1 แสดงปัจจัยเพื่อความสำเร็จของการบริหารจัดการแรงงานย้ายถิ่นจากการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียนของประเทศไทยจำเป็นต้องบูรณาการความร่วมมือของภาคที่เกี่ยวข้อง (Collaboration) ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน โดยภาครัฐมีส่วนในการกำหนดนโยบายและข้อกำหนดให้สามารถนำมาปฏิบัติให้สอดคล้องกับความต้องการแรงงานภายในประเทศ โดยเฉพาะแรงงานย้ายถิ่นในอาเซียน ส่วนภาคเอกชนมีบทบาทเสริมในการนำเอานโยบายและข้อกำหนดของภาครัฐมาปฏิบัติให้ถูกต้องในฐานะเจ้าของธุรกิจหรือผู้ประกอบการที่ใช้แรงงานย้ายถิ่นในอาเซียน สำหรับภาคประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรทุนทางสังคมและวัฒนธรรมภายในชุมชน มีส่วนสำคัญต่อการตรวจสอบ ร้องเรียนและอำนวยความสะดวกให้แก่ภาครัฐ เอกชนและแรงงานย้ายถิ่นให้ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบและข้อบังคับการใช้แรงงานย้ายถิ่นอย่างถูกต้องตามกฎหมาย มุ่งเน้นให้ความร่วมมือ (Cooperate) กับหน่วยงานของภาครัฐ เอกชนและแรงงานย้ายถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการร่วมกันในชุมชน โดยใช้ความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม (Socio-cultural) ที่แรงงานย้ายถิ่นในอาเซียนกับประชาชนในชุมชนท้องถิ่นของประเทศมีต่อกันจากอดีตจนถึงปัจจุบันใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพและยกระดับขีดความสามารถของชุมชนร่วมกัน ส่งเสริมให้เกิดความรู้และความเข้าใจด้านกฎหมาย (Knowledge and understanding of law) ทั้งนายจ้างและแรงงานย้ายถิ่นให้เรียนรู้และเข้าใจถึงกฎหมายแรงงาน สวัสดิการ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งโรคติดต่อภายในชุมชน สนับสนุนให้เกิดการตรวจสอบสุขภาพของแรงงานย้ายถิ่นและเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานให้ปฏิบัติถูกต้องตามกฎหมายและข้อกำหนดภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนให้สามารถรองรับต่อการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ความมั่นคงของประเทศไทยในบริบทอาเซียนอย่างยั่งยืนได้

อย่างไรก็ตามแนวโน้มและทิศทางการย้ายถิ่นของแรงงานข้ามชาติระหว่างประเทศเพื่อนบ้านอาเซียนในอนาคตจะมีความสำคัญอย่างมากต่อเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม กฎหมายและนโยบายระหว่างประเทศร่วมกัน เนื่องจากการขาดแคลนแรงงานภายในประเทศย่อมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นการกำหนดนโยบาย กฎหมายและการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติในหลากหลายมิติจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากในแต่ละพื้นที่ตามแนวชายแดนของประเทศไทยมีความแตกต่าง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติ

ควรให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการร่วมกันทั้งภาครัฐ เอกชน ชุมชนให้สอดคล้องต่อความต้องการของตลาดแรงงานภายในประเทศโดยไม่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศไทยในอนาคตได้

เอกสารอ้างอิง

- กนกพรรณ รูปขจร. (2544). *ทัศนคติประชาชนชาวเชียงใหม่ต่อนโยบายการผ่อนผันแรงงานต่างด้าว ชาวพม่าผิดกฎหมาย ทำงานในประเทศไทย กรณีศึกษาเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่* (การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- กิ่งแก้ว ทิศติง. (2553). *แม่ค้าไทใหญ่พลัดถิ่น กับการปรับเปลี่ยนสถานะทางสังคมในบริบทสภาวะก้ำกึ่งเชิงโครงสร้างในเขตเมืองเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ. (2549). *รวบรวมบทความทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ปี 2549*. กรุงเทพฯ: ศรีบูรณ คอมพิวเตอร์.
- ไชยวัฒน์ คำชู และ ณัฏฐาภัทร อุ่นตรงจิตร. (2555). *ประชาคมอาเซียนกับการปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ชัยพงษ์ สำเนียง. (2556, ตุลาคม). *ความยั่งยืนของแรงงานต่างด้าว: มนุษย์ร้องไห้ตัวตนหรือฟันเฟืองสำคัญทางเศรษฐกิจ*. สืบค้นจาก <http://www.siamintelligence.com/thai-labor-migration-status>
- ธิดารัตน์ โชคสุชาติ. (2553). ประชาคมอาเซียน. *วารสาร มจร.วิชาการ*, 14(2), 99-112.
- ธันวา เบญจวรรณ. (2553). *แรงงานไทใหญ่: การปรับสร้างอัตลักษณ์ชีวิตประจำวัน*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงราย: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- ปณิธิ อมาตยกุล. (2547). *การย้ายถิ่นของชาวไทยใหญ่เข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พัชรินทร์ ชันคำ. (2553). *ปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์การจ้างแรงงานต่างด้าวของนายจ้างในเขตจังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ยศ สันตสมบัติ. (2543). *หลักช้าง: การสร้างใหม่ของอัตลักษณ์ไทในใต้คง*. กรุงเทพฯ: โครงการวิถิทรศน์.

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2555). *โครงการเตรียมการรองรับการเคลื่อนย้ายของแรงงานสู่การเป็นประชาคมอาเซียน*. กรุงเทพฯ: สำนักปลัดกระทรวงพาณิชย์และสถาบันพระปกเกล้า.

อรรถยุทธ์ ศรีสมุทร. (2556). *บทสัมภาษณ์พิเศษอธิบดีกรมอาเซียนถอดบทเรียน*. สืบค้นจาก <http://webcache.googleusercontent.com/>

อมสิน บุญเลิศ. (2551). *การต่อรองและการปรับตัวของคนพลัดถิ่น: กรณีศึกษาชาวไทยพลัดถิ่นในเมืองเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่